
Zoo af en toe bereiken ons uitingen, die van natuur zijn, ons de haren ten berge te doen rijzen. Uitingen uit den mond van menschen, die we meenden tot de onzen te mogen rekenen. Het is de wonderlijke, ik zou haast zeggen: de ongelooflijke uitspraak, dat onze vereeniging haar reden van bestaan zou verloren hebben. (...) Geen reden van bestaan? En dat, terwijl er nog zoo talrijke kinderen op Roomsche en “neutrale” scholen gaan, die thuis hooren in een Christelijke school? (...) Geen reden van bestaan? Welk een dwaasheid!³²

Zoals W.W. Meynen (1873-1950), indertijd gereformeerd predikant in Dordrecht, in oktober 1932 op drie door de VPCO belegde vergaderingen in Antwerpen, Gent en Brussel beklemtoonde: ‘als ouders hebt ge de Christelijke school voor uw kinderen te zoeken. En als die er niet is? Dan moet die er komen!’³³

Een systematische en grondige analyse van het mededelingen- en opinieblad van de VPCO laat zien dat uit de betoogtrant van diens redacteurs – onder wie de Belg A. Lauwers (1870-1951), een gewezen rooms-katholieke priester die destijds als evangelisatiepredikant aan de gereformeerde kerk te Brussel was verbonden, en de Nederlander J.C.B. Eykman (1871-1940), gemeentepredikant in de zendingskerk te Antwerpen – zeven hoofdargumenten te distilleren vallen, die, hoewel zij in geen enkel artikel alle zeven tegelijkertijd voor het voetlicht zijn gebracht en in uiteenlopende bewoordingen zijn geformuleerd, duidelijk in de in *De Torenwachter* gepubliceerde artikelen doorklinken.

In de eerste plaats drukten de voorlieden van de VPCO weifelende of voor openbaar onderwijs opterende protestanten op het hart zich niet te laten verblinden door termen als ‘neutraliteit’ en ‘eerbiediging voor ieders godsdienstige overtuiging’, waarmee openbare scholen zich afficheerden. Levensbeschouwelijke neutraliteit was een schijnbegrip: wie niet expliciet vóór Christus was, was automatisch *tegen* Hem.³⁴ Het al dan niet aanvaarden van Christus als ‘soeverein’ in alle domeinen des levens – in de private (huiselijke, kerkelijke) én de publieke (maatschappelijke, staatkundige, educatieve) ruimte – had dan ook gewichtige onderwijskundige consequenties. Het rekensommetje ‘één plus één’, zo gaven VPCO-voormannen toe, gaf zowel op openbare als op bijzondere scholen ‘twee’ als uitkomst, maar alleen onderwijsinstellingen van het laatste type gaven rekenles vanuit de overtuiging dat de Drie-enige God de wetten van de wiskunde, de natuurkunde en de logica in Zijn scheppingsorde heeft verankerd. Bij andere vakken, zoals geschiedenis en aardrijkskunde, traden de verschillen tussen staatsonderwijs en vrij onderwijs duidelijker naar voren. Openbare scholen behoorden de Reformatie en de Franse Revolutie

³² W., ‘Wat doet onze vereeniging?’, *Ibid.* 9.7 (september-oktober 1936) 2. [Deze editie is abusievelijk genummerd als het zesde nummer van de negende jaargang.]

³³ G.J.P. [G.J. Postma], ‘Christelijk onderwijs – levensvoorwaarde’, *Ibid.* 6.3 (november 1932) 1. Zie ook: ‘Het geheim van het offer’, *Ibid.* 4.5 (oktober 1930) 1..

³⁴ Postma, ‘Christelijk onderwijs’, 1.